

Magdalena Szelc-Mays
Uniwersytet Jagielloński
Kraków

*Nowe słowa, stare rzeczy;
O ekonomii po polsku; Coś wam powiem...*
(prezentacja podręczników)

- M. Szelc-Mays: *Nowe słowa, stare rzeczy. Podręcznik do nauczania słownictwa języka polskiego*. Kraków 1999.
M. Szelc-Mays, P. Długosz: *O ekonomii po polsku. Podręcznik języka polskiego dla cudzoziemców*. Kraków 1999.
M. Szelc-Mays: *Coś wam powiem... Podręcznik z kasetą do nauczania mówienia w języku polskim*. Kraków 2001.

W 1999 roku nakładem Oficyny Wydawniczej oo. Pijarów w Krakowie ukazały się dwa podręczniki do nauczania języka polskiego jako obcego. Są to *Nowe słowa, stare rzeczy* i *O ekonomii po polsku*. Do druku przygotowywany został podręcznik komunikacyjny pt. *Coś wam powiem...*

Wymienione nowe książki nie są podręcznikami ogólnokursowymi. Przygotowane zostały do nauczania specjalistycznego. Pomagają zatem w opanowaniu ściśle określonego obszaru językowego. I tak, podręcznik *Nowe słowa, stare rzeczy* ma służyć do nauczania słownictwa języka polskiego, *O ekonomii po polsku* przeznaczony jest do nauczania słownictwa i składni języka ekonomicznego, natomiast *Coś wam powiem...* zawiera opis i przykłady użycia ponad pięćdziesięciu funkcji językowych, służących do wyrażania po polsku uczuć i emocji.

1. Podręcznik *Nowe słowa, stare rzeczy* odpowiada wymaganiom programu nauczania słownictwa polskiego, stosowanego w Instytucie Po-

lonijnym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego przyswojeniem w procesie nauczania języka polskiego zajmuje się W. Miodunka, który zaczerpnął metodę ze szkoły francuskiej. Dotąd ukazały się trzy prace oparte na tym programie: *Brak mi słów* M. Chłopickiej i P. Fornelskiego (pod redakcją W. Miodunki), *Słowa i rzeczy* M. Szelc-Mays oraz ostatnio *Nowe słowa, stare rzeczy*.

Podstawy teoretyczne omawianego podręcznika stanowią:

1. W. Miodunka: *Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowania*. Kraków 1980.
2. Z. Cygal-Krupa: *Słownictwo tematyczne języka polskiego*. Kraków 1986.
3. M. Chłopicka, P. Fornelski: *Brak mi słów*. Kraków 1984.
4. Z. Kurzowa, H. Zgólkowa: *Słownik minimum języka polskiego*. Poznań 1992.

Pełna bibliografia, z której korzystała autorka, liczy 17 pozycji.

Treść podręcznika obejmuje słownictwo zebrane wokół 14 centrów tematycznych, uznanych we francuskich badaniach języka mówionego za najważniejsze i najbardziej potrzebne uczącym się języka obcego. Tematy, wokół których gromadzone jest słownictwo, są następujące:

1. *Człowiek, charakterystyka jednostki i stosunki rodzinne*
2. *Okolice zamieszkiwania, dom*
3. *Urządzenie mieszkania*
4. *Czas*
5. *Poczta i telefon*
6. *Podróż*
7. *Zakupy*
8. *Potrawy i napoje*
9. *Gastronomia i usługi*
10. *Człowiek – jego ciało*
11. *Człowiek – zdrowie*
12. *Nauka*
13. *Wolny czas i rozrywki*
14. *Święta, uroczystości i zwyczaje*

Tematom odpowiadają grupy plansz, z których ostatnie, numerowane od 45 do 50, stanowią dodatek i mają odrębne przeznaczenie.

Omawiany podręcznik składa się z dwóch części: 44 kolorowych plansz tematycznych, ilustrujących słownictwo związane z wymienionymi tematami oraz z zeszytu z ćwiczeniami. Plansze umieszczone są w osobnej teczce. Jedną ich stronę zajmują odpowiednio ponumerowane rysunki, a na stronie drugiej wydrukowano wyrazy zebrane w listy, oznaczone literami A i B. Pod literą A zgrupowano wyrazy w polszczyźnie najczęstsze, możliwe (w większości) do odnalezienia w słowniku mi-

nimum. Grupa B – to dodatkowe słowa do wykorzystania w pracy z planszą. Plansze oznaczone numerami 45–50 przeznaczone są dla początkujących. Należy je pociąć wzdłuż zaznaczonych linii i używać do ćwiczenia słów ułożonych parami: przymiotników w opozycjach (*długi – krótki*), rzeczowników nazywających narodowości (*Polska – Polak, Polka*) czy rodzajów gramatycznych zawodów.

Do każdej z plansz tematycznych przygotowane są ćwiczenia, podzielone na trzy poziomy zaawansowania: • najłatwiejsze – dla początkujących, •• trudniejsze dla średnio zaawansowanych, ••• dla zaawansowanych. Zróżnicowanie ćwiczeń według stopnia trudności ma służyć technice spiralnego nauczania słownictwa lub korzystaniu z nich przez studentów o różnym poziomie zaawansowania. Ćwiczenia są bogato ilustrowane.

Przydatność podręcznika sprawdzono na zajęciach w roku szkolnym 1999/2000.

2. Książka *O ekonomii po polsku* została przygotowana dla obcokrajowców, którzy poznawszy podstawy gramatyczne i słownikowe, pragną nauczyć się specjalistycznej odmiany polszczyzny, jaką jest język ekonomii i biznesu. Podręcznik składa się z 16 jednostek lekcyjnych, zwanych tematami.

Są one następujące:

1. *Ekonomia – przedmiot i podstawowe pojęcia*
2. *Ludzkie potrzeby i ich rodzaje*
3. *Bezrobocie*
4. *Cena, popyt, podaż*
5. *Giełdy i rynek kapitałowy*
6. *Podmioty gospodarcze*
7. *Spółki*
8. *Budżet państwa*
9. *Inflacja*
10. *Prywatyzacja*
11. *Pieniądz i jego funkcje*
12. *Banki i rynek pieniężny*
13. *Gospodarka otwarta*
14. *Wzrost gospodarczy i jego mierniki*
15. *Polityka gospodarcza państwa*
16. *Przełom ustrojowy 1989/1990 w Polsce*

Każda jednostka lekcyjna składa się z tekstu omawiającego temat, ćwiczeń na rozumienie tekstu i słownictwa ekonomicznego oraz ćwiczeń gramatycznych z krótkim komentarzem. Wśród ćwiczeń słownikowych umieszczono cytaty z encyklopedii i słowników, aby oswoić uczących się ze sposobem opisywania haseł w opracowaniach ściśle naukowych.

Program gramatyczny zamieszczony w podręczniku został opracowany na podstawie publikacji pt. *Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny*, pod redakcją W. Miodunki (Kraków 1992). Ponadto wykorzystano 27 pozycji bibliograficznych.

Pod wspólnym dla wszystkich rozdziałów tytułem: *Ekonomicznie o języku* zawarto zwięzłe zasady gramatyczne uszeregowane według następujących zagadnień:

1. Imiesłowy.
2. Strona bierna czasownika.
3. Formy bezosobowe czasowników.
4. Liczebniki.
5. Tryb rozkazujący.
6. Rzeczowniki odczasownikowe I (-anie, -enie, -cie).
7. Rzeczowniki odczasownikowe II (-acja).
8. Zdania współrzędnie złożone.
9. Równoważniki zdań.
10. Mowa zależna.
11. Skróty i skrótowce.
12. Zdania podrzędnie złożone warunkowe.
13. Zdania podrzędnie złożone celowe.
14. Zdania podrzędnie złożone przyczynowe.
15. Zdania podrzędnie złożone przyzwalające.
16. Prefiksy i ich funkcje.

W celu przybliżenia obcokrajowcom specyfiki gospodarczej naszego kraju, będącego ciągle w stanie transformacji ustrojowej, rozdział XVI poświęcono opisowi przełomu ekonomicznego z 1989 roku.

Podręcznik zawiera klucz do ćwiczeń. Materiały znajdujące się w omawianej książce były kilkakrotnie przerabiane na zajęciach z języka ekonomii i biznesu w Instytucie Polonijnym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

3. Trzecia z serii nowych książek zatytułowana *Coś wam powiem...* to podręcznik tzw. komunikacyjny, przeznaczony do nauczania mówienia studentów średnio zaawansowanych, którzy znają już dobrze zasady gramatyczne języka polskiego.

Autorka przyjęła za podstawy teoretyczne swego opracowania treść następujących publikacji:

1. U. C z a r n e c k a: *Nauczanie mówienia w języku polskim jako rozwijanie kompetencji komunikacyjnej. Program dydaktyczny*. Kraków 1990.

2. W. Martyniuk: *Inwentarz intencjonalno-pojęciowy i tematyczny w nauczaniu języka polskiego jako obcego*. W: *Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny*. Red. W. Miodunka. Kraków 1992.

3. W. Miodunka: *Odbicie opozycji „kompetencja językowa – kompetencja komunikacyjna” w inwentarzach pojęciowych („National Syllabuses”)*. „Przegląd Glottodydaktyczny” 1984, nr 8, s. 41–54.

4. H. Komorowska: *Ćwiczenia komunikacyjne w nauce języka obcego*. Warszawa 1988.

Podręcznik składa się z 20 jednostek lekcyjnych niepowiązanych treściowo, co oznacza, że program zajęć może układać uczący i studenci według ich potrzeb. Tematy ujęte w podręczniku obejmują intencje – funkcje językowe, czyli sposoby wyrażania uczuć i emocji. Nie omawia się w nim natomiast funkcji pojęciowych, takich jak określenia miejsca, czasu.

Oto zestawienie tematów:

1. Powitanie, pożegnanie, formuły grzecznościowe
2. Zwracanie się do odbiorcy
3. Pytanie o informację, udzielanie informacji, brak informacji, zdziwienie
4. Przepraszanie, wybaczenie
5. Opinie, sąd, zdanie
6. Wyrażanie niezadowolenia, złości, irytacji
7. Przyrzeczenie, potwierdzenie, akceptacja
8. Prośba, odmowa spełnienia prośby, obietnica
9. Żal, dezaprobata, rozczarowanie
10. Wyrażanie radości, entuzjazm, brak akceptacji
11. Ostrzeżenie, groźba
12. Propozycja działania (zaproszenie), zgoda i odmowa
13. Gratulacje, życzenia, toasty, komplementy, wyrazy współczucia
14. Oficjalne zaproszenie, pozdrowienie, podziękowanie
15. Wątpliwości, niepewność, pewność
16. Rada, przypuszczenie
17. Obawa, zmartwienie, pocieszenie
18. Zakaz, polecenie
19. Perswazja, argumentacja
20. Oburzenie, obraza, lekceważenie

Podręcznik zawiera opis i przykłady użycia ponad 50 funkcji językowych. Każda jednostka lekcyjna zbudowana jest podobnie: rozpoczyna się krótkim komentarzem dotyczącym omawianej funkcji, związków wyrazowych opisujących znaczenie i działanie funkcji językowej, następnie podane są przykładowe zwroty i ich użycie w dialogach, a na końcu

znajdują się ćwiczenia. Starano się, by były w miarę różnorodne – od słownikowych po kreatywne. Są także ćwiczenia, które przywołują autentyczne cytaty z prasy i literatury. Do książki dołączona będzie kaseeta z nagraniami dialogów. Podręcznik nie jest samouczkiem – wymaga współpracy z lektorem. Większość materiałów zawartych w książce przygotowano w ostatnich latach podczas zajęć komunikacyjnych w Instytucie Polonijnym Uniwersytetu Jagiellońskiego.